

høist to Gange i den tidligere Lovgivning. Der staar i Danske Lov 2—18—13: „Alle Pugeskoler skulle aldeles være affkaffede“, og dernæst findes Ordet ikke, saavidt jeg har kunnet se, i Loven af 8de Marts 1856, men derimod i de forklarende Bestemmelser dertil af 25de Marts s. A. — Jeg tror virkelig, at der er Noget for os at gjøre i Retning af Smaaskoler, og jeg ser i den Henseende hen til Sverig. Naar jeg baade nu og senere vil komme til at henviser til Sverig, maa det ikke forekomme de Herrer saa paafaldende, eftersom jeg med særlig Forkærlighed har jevnført vore Forhold med Forholdene i Sverig. Paa et stort Skolemøde, som fandt Sted i Drebro, i Slutningen af Oktober 1868, blev Sagen om disse Smaaskoler meget alvorligt drøftet, og alle de Forhandlinger, som bleve førte derom, gavede Udtryk, at Sagen har en Fremtid for sig. Denne Sag blev allerede igaaer omtalt her, og jeg skal derfor nu indskrænke mig til at fremhæve en enkelt Side, som jeg ikke tror da kom frem; det er den, at disse Skoler danne et udmærket Mellemled mellem Føreldehjemmet og den egentlige Folkeskole, hvor nemlig Børnene blive sendte lige til den egentlige Folkeskole blive de let noget forsvækkede, idet de derved komme lige fra Moderens Omhu til en fremmed Mand, hvormod Smaaskolerne danne et saa godt og gavnligt Mellemled, fordi Børnene der blive tagne paa en anden Maade, og fordi Smaaskolerne, i alt Fald i Sverig, i Almindelighed bestyres af en Lærerinde. Det blev udtalt paa det nævnte Skolemøde, at en Mand i Grunden var en Uting i en saadan Smaaskole; dette var maasse for stærkt et Udtryk, thi der findes Mænd, som have en særlig Gave til at omgaaes smaa Børn, men jeg tror, der er en vid Virksomhed for Kvindens Gjerning netop i en saadan Smaaskole. Naar jeg henviser til den svenske Smaaskole, er det ingenlunde, fordi jeg mener, at vi skulle overføre den paa vore Forhold; jeg ønsker tværtimod vore Smaaskoler stillede anderledes frit, saaledes at de blive en Slags Friskoler. Føreldebørnene maatte vistnok helst give de smaa Børn Undervisning hjemme, inden de sendte dem i Folkeskolen, men naar de ikke have Tid eller Leilighed dertil, tror jeg, det vilde være godt, om man havde Smaaskolen som Mellemled. Jeg nævnte Ordet „Friskole“ og jeg kommer derved til at tænke paa den Uttring af det ærede Mødest. for Københavns 2den Balgkreds (Brix), at han kun forstod Ordet „Friskole“ i den Betydning, som naar man her i Kjøbenhavn taler om Udre-Friskole osv. Det er naturligvis noget ganske Andet end det, hvormed her er Tale, og jeg tror det er urigtigt at beholde den officielle Betegnelse „Friskole“ om Betalings-Friskolen. I Ordet: „Frit“ ligger tværtimod meget Mere, der ligger deri en Tilnærmelse til Selvfstyrelsen, thi Friskolen er den, som saa vidt muligt har Selvfstyrelse. I § 7 er der, som alt er nævnt, et lille Lysglimt, hvorved der kunde gjøres et lille Skridt

hen til at stille Friskolen jevnfides med Stats-skolen. Denne Paragraf kunde jeg for saa vidt pisse reddet under et almindeligt Skibbrud, lige som en lille Plante, men dog ikke som nogen hel Plante, og dog kun forsaavidt man kunde borttage det Udtryk, at Kommunerne kun saa den Rettighed, som er omtalt, naar de derved kunne undgaa en ellers nødvendig Førgørelse af Lærerkrafterne, det vil sige, naar der ellers vilde finde en Overfyldning Sted. Jeg kommer her til at tænke paa et Ord, som blev brugt i en anden Forbindelse for Sul, nemlig Ordet „Afløbrende“. Jeg skulde ikke her have valgt dette Billede, hvis det ikke laa saa nær at tænke derpaa, idet det forekommer mig, at man ser paa Friskolen, som om den var en Afløbrende for Stats-skolen, men dertil er Friskolen efter min Mening for god. Efter at have omtalt Smaaskolen, der, hvis jeg maa sammenligne Skolebygningen med et Hus, der dannes Kjelderen, gaar jeg over til Kvisten, det vil sige Fortættelses-skolen. Efter den Modtagelse, som Lanten om Fortættelses-skolen har mødt, tror jeg i Dørigt ikke, der er videre Fare for, at den bliver udført, saaledes som hev er foreskrevet; det forekommer mig, at denne Kvist er saa luftig, at den ikke let vil kunne bygges. Vi have ikke set, at disse Skoler have kunnet trives andre Steder, saaledes ikke i Sverig, hvor Fortættelses-skolen blev oprettet i 1858 samtlig med Smaaskolen; derfra har man ikke de gladeligste Erfaringer. Jeg har tilfældigvis en lille statistisk Oplysning i saa Henseende fra et eneste Aar, nemlig fra 1865. Den Gang fandtes der efter min Beregning i det Hele taget i Sverigs Smaaskoler 458,000 Børn, og i de høiere Skoler ikke mere end 162,000. Senere Oplysninger har jeg ikke, men jeg skal henviser til en Bog af Professor Røvsing, der er omdelt, og i hvilken vi Side 14 finde den Oplysning, at disse Skoler hidtil slet ikke have villet trives, uagtet Staten har offret Meget paa dem, ja endog har opmuntret dem med $\frac{2}{3}$ af Omkostningerne til hele Folkets Skolevæsen; der er kun oprettet en halv Snes af dem, og de fleste af dem have kun ført en henfygnende Tilværelse. I Norge, hvis Forhold jeg desværre ikke kender saa nøie, tror jeg, at man kan finde noget Lignende. Jeg er ligeledes tilfældigvis kommen i Besiddelse af nogle Oplysninger fra Preussen, der nylig har omdannet sit Skolevæsen; jeg har kun set Skoleloven, men ikke læst den; den er, hvis jeg ikke tager Feil, af 15de Oktober 1872. Under dens Forberedelse afholdtes der et stort Møde, som var foranstaltet af Regjeringen, og hvorved en Mængde sagkyndige Skolemænd kom sammen og drøftede Sagen. Ved denne Leilighed var der een Ting, hvormed Alle vare enige, nemlig om Oprettelsen af Fortættelses-skoler, men senere blev det oplyst, at saadanne Skoler allerede fandtes enkelte Steder. Der stod nemlig i den tidligere preussiske Lov en lignende Bestemmelse som den, der findes i Loven